

Konsekvensutredning dnr 370-2023

A. Allmänt

1. Beskrivning av problemet och vad man vill uppnå

I Sverige finns 16 älvar med naturreproducerande bestånd av lax som mynnar i Östersjön. Därtill finns det sju älvar som är utbyggda med vattenkraft där det som kompensation för skadan på naturproduktionen av lax utplanteras odlade laxsmolt. Samtliga dessa vattendrag, utom Emån och Mörrumsån, mynnar i Bottniska viken. I varje älv finns ett unikt laxbestånd och beståndssituationen varierar mellan bestånden. Det bestånd som har den sämsta beståndsstatusen i Norrland är laxbeståndet i Ljungan som är i behov av särskilda skyddsåtgärder. Laxbeståndet i Vindelälven, som ingår i Umeälvens vattensystem, är ett annat svagt bestånd med behov av särskilda förvaltningsåtgärder.

HaV:s bedömning är att fisket av lax bör regleras så att fisket främst sker på bestånd som upprätthålls genom odling av utsättning av laxsmolt samt på laxbestånd där naturproduktionen nått målen om långsiktigt hållbar avkastning (MSY), dvs. 60–80 % av den potentiella laxproduktionen mätt som utvandrande laxsmolt. Anledningen till att MSY mätt som antalet utvandrande laxsmolt varierar mellan älvarna är på grund av miljöförhållanden i respektive älv och andra faktorer som påverkar hur överlevnaden i älven är; från antalet lagda laxägg till utvandrande laxsmolt.

Svenskt yrkesfiske av lax i Östersjön sker nästan uteslutande med fasta redskap utmed norrlandskusten. Fångst av lax i yrkesfisket är därutöver främst som bifångst i annat fiske som t.ex. fiske med trål eller nät.

Fiske med fasta redskap förutsätter att den fiskande fiskar på en fastighet med fiskerätt, det kan vara en egen fastighet eller fiskerätt genom arrende. Redskapen är stora och komplicerade att sätta ut. En landarm (finmaskigt nät från botten till vattenytan) sätts från land ut mot det öppna vattnet och kan vara från hundra meter till över femhundra meter. Ytterst på landarmen ansluts själva fångstanordningen, som består av flera kamrar (så kallade mungarn) av finmaskiga nät där öppningen blir trängre och trängre samt hindrar fisken från att simma tillbaka och ut i det fria vattnet. Längst ut i den sista kammaren finns fiskhuset där fisken slutligen inestängs och varifrån fångsten vittjas. Fiskhuset består vanligen av en så kallad push up-fälla (pontonfälla) men kan även vara utformad som en stor ryssja. När fisken under sin vandring i strand-/kustzonen stöter på landarmen söker den sig ut mot djupare vatten och simmar in i de fiskfångande delarna av redskapet. Redskapet är levandefångande, men vid vittjning och frisläppande av fisk som inte får behållas uppstår dödlighet som varierar beroende på vilken typ av redskap som används och

hur vittjningen och frisläppandet går till. Fasta redskap för fiske av lax används även för fiske av andra arter som sik och strömming.

Av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1380/2013 för den gemensamma fiskeripolitiken framgår bland annat att medlemsstaterna ska tillämpa försiktighetsansatsen i fiskeriförvaltningen och ska säkerställa att nyttjandet av de levande marina biologiska resurserna sker på ett sådant sätt att populationerna av skördade arter återställs till och bevaras över nivåer som säkerställer en maximal hållbar avkastning (MSY).

Laxen finns även upptagen i Art- och habitatdirektivet, rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, vilket innebär att medlemsstaterna har ett utpekad ansvar för bevarandet av denna art och dess livsmiljöer. Implementering av direktivet i Sverige har bland skett genom beslut om Natura 2000 områden samt genom miljö kvalitetsmålen *Levande sjöar och vattendrag, Hav i balans samt levande kust och skärgård* samt *Ett rikt växt och djurliv*.

Enligt rådets förordning (EU) 2022/2090 av den 27 oktober 2022 om fastställande för 2023 av fiskemöjligheterna för vissa fiskbestånd och grupper av fiskbestånd i Östersjön får riktat laxfiske under 2023 inte ske inom ICES delområde 22-29S. Riktat laxfiske är endast tillåtet norr om latitud 59 30N (ICES delområde 29N-31) under perioden 1 maj–31 augusti och inom fyra sjömil mätt från baslinjerna. Den laxkvot som finns tillgänglig för svenskt yrkesfiske år 2023 är 19 535 laxar och inkluderar även outnyttjad kvot från 2022, som får nyttjas under år 2023. Annat fiske än yrkesfiske regleras inte genom någon laxkvot. Yrkesfiske i sötvattensområdet, som t.ex. laxfiske i älvar, avräknas inte från den svenska laxkvoten eftersom denna endast gäller för fiske i havet.

Genom kommissionens delegerade förordning (EU) 2021/1417 av den 22 juni 2021 om komplettering av förordning (EU) 2016/1139 vad gäller specifikationer för landningsskyldigheten för lax i Östersjön för perioden 2021–2023 medges undantag från landningsskyldigheten för skonsamma fasta redskap. Enligt förordningen ska undantaget tillämpas på lax som fångas med ryssjor, bottengarn och alla andra typer av fiskfällor, utom push up-fällor utan knutlös nätpåse för vittjning (så kallad vittjanpåse). Undantaget gäller alltså inte för push up-fällor med traditionell vittjning utan användande av vittjanpåse. Undantaget för skonsamma redskap ska vara begränsat till högst 8 % av de totala årliga fångsterna av lax inom varje medlemsstats laxkvot. För det svenska fisket under 2023 innebär det att utkastkvoten är ca 1 600 laxar. I det fall både laxkvoten och utkastkvoten tar slut behöver HaV stoppa fisket med fasta redskap som kan fånga lax. Störst risk för ett sådant stopp är under senare hälften av juli och augusti och det skulle framförallt drabba yrkesfisket med fasta redskap efter sik eftersom sikrommen under denna period betingar ett högt värde. Det är därför viktigt att reglerna för fisket är sådana att varken laxkvoten eller utkastkvoten tar slut under perioden när sikfisket är särskilt värdefullt.

HaV gör bedömningen att laxkvoten för område 30 och 31 bör fördelas mellan de två områdena baserat på produktionen av lax med beaktande av att produktionen av lax och fångsterna i område 30 främst består av lax av odlad ursprung samt att antalet yrkesfiskare och antalet fasta redskap är betydligt fler i område 31 än i område 30. Nyttjandet av laxkvoten bör också delas upp för nyttjande under två perioder för att i högre grad skydda vildlaxbestånden från fiske, öka andelen odlad lax i fångsterna och undvika risken för ett stopp för fiske med fasta redskap under sensommaren när fiske av sik är särskilt värdefullt för yrkesfisket.

HaV gör även bedömningen att särskild hänsyn bör tas till yrkesfisket i Umeälvens fredningsområde eftersom fisket här först får starta den 1 juli medan fisket i övriga delområde 31 får starta den 17 juni. När det gäller fisket i Skellefteälvens terminalfiskeområde återvänder laxbeståndet till Skellefteälven normalt först under juli månad och först då kan ett meningsfullt laxfiske bedrivas i terminalfiskeområdet. HaV gör därför bedömningen att även särskild hänsyn behöver tas till yrkesfisket i terminalfiskeområdet när det gäller stoppdatum för laxfisket.

I Ljungan och Selångersåns fredningsområde är bestämmelserna för fiske restriktiva i syfte att skydda det svaga laxbeståndet i Ljungan. I yttre delen av fredningsområdet har tidigare bedrivits ett yrkesfiske med nät efter strömming. I syfte att bibehålla ett bra skydd för laxbeståndet och samtidigt möjliggöra ett yrkesfiske efter strömming under tid när inte lax vandrar i området föreslår HaV att fredningsområdet delas upp i ett inre fredningsområde och ett yttre fredningsområde. I det yttre området föreslås att det blir tillåtet att fiska med finmaskiga nät under vinterhalvåret.

Kalixälvens fredningsområde omfattar en stor del av skärgården utanför Kalixälvens mynning i havet. I fredningsområdet finns en inre restriktionsgräns med delvis skilda bestämmelser för fiske innanför respektive utanför restriktionsgränsen. I syfte att göra fiskereglerna enklare att förstå föreslår HaV att Kalixälvens fredningsområde delas upp i ett inre och ett yttre område där bestämmelserna för varje fredningsområde skrivs in på ett tydligt sätt.

HaV föreslår också mot bakgrund av den biologiska rådgivningen och den goda beståndssituationen för den lax som fångas i området samt att bestämmelserna för fiske i Kalix älvs yttre fredningsområde lättas. Den viktigaste betydelsen för yrkesfisket blir att de inte behöver söka tillstånd från länsstyrelsen för att kunna starta fisket med fasta redskap efter lax den 17 juni vilket är det datum då fisket utanför fredningsområdet får starta. Även bestämmelserna för fritidsfiske av lax och öring, vilket främst sker som ett handredskapsfiske, bör lättas inom Kalix älvs yttre fredningsområde.

I norra Bottenviken finns unika bestånd av harr som leker på kusten. Harren är normalt en fisk som lever och har lekområden i vattendragen i Norrland.

Beståndet av harr i norra Bottenviken saknar idag ett lämpligt skydd mot fiske. HaV föreslår därför att minimimåttet höjs från 30 till 35 cm, en förbudstid för fiske efter harr under lekperioden då harren samlas på lekplatserna samt en fångstbegränsning för handredskapsfiske till 3 harrar per person och dag.

2. Beskrivning av alternativa lösningar för det man vill uppnå och vilka effekterna blir om någon reglering inte kommer till stånd

Förslaget till fördelning av laxkvoten mellan område 30 och 31 baseras på produktionen av lax i de två områdena, hur stor produktionen är av vild (naturproducerad) och lax av odlad ursprung (kompensationsutsättningar av laxsmolt i utbyggda älvar), status och skyddsbehov för laxbestånden, skillnader i tid för återvandringen av vilda och odlade laxbestånd samt fiskets bedrivande och omfattning inom de två områdena.

Syftet med förslaget om bestämmelser för nyttjande av den svenska laxkvoten är en avvägning mellan att dels styra fisket mot nyttjande av starka vildlaxbestånd och bestånd av odlad ursprung,

dels ta hänsyn till yrkesfiskets omfattning på olika kuststräckor samt fiskets bedrivande inte bara efter lax utan även efter andra arter som sik.

Om inte någon reglering kommer till stånd när det gäller bestämmelser för fiske på laxkvoten kommer fångsten främst att bestå av vildlax eftersom denna återvandrar tidigare till kusten och älvarna än laxen av odlad ursprung. En sådan utveckling leder till ett minskat fiske på laxbestånd av odlad ursprung vilket i sin tur innebär ökad ansamling av odlad lax nedanför vattenkraftverken med risk för sjukdomsutbrott. En effekt av ansamling av odlad lax nedströms vattenkraftverk i utbyggda älvar kan även vara ökad felvandring till vildlaxvattendrag, vilket innebär genetisk påverkan och reducerad biologisk mångfald för de vilda laxbestånden.

Om inte yrkesfisket på lax, vid ett fiskestopp i område 31, får fortsätta ytterligare en tid i Umeälvens fredningsområde och i Skellefteälvens terminalfiskeområde kommer yrkesfisket i dessa områden att påverkas kraftigt och Skellefteälvens odlade laxbestånd att beskattas i liten omfattning.

Syftet med att ändra bestämmelserna för fisket i fredningsområdet utanför Ljungan och Kalixälven är att främja ett ekonomiskt uthålligt yrkesfiske inom ramen för den biologiska rådgivningen.

Om ingen ändring av bestämmelserna genomförs för skydd av det kustlekande harrbestånden finns det risk att detta försämras. Eftersom det sannolikt finns många små harrbestånd med varierande beståndsstatus i norra Bottenviken bör försiktighetsprincipen tillämpas i hög grad.

3. Uppgifter om vilka som berörs av regleringen

Strax under hundra yrkesfiskare bedriver fiske efter lax på norrlandskusten med fasta redskap. Andra fiskarter av betydelse för yrkesfisket som också fiskas med fasta redskap är framförallt sik och strömming. Samtliga dessa yrkesfiskare berörs av bestämmelserna för fiske på den svenska laxkvoten. I Umeälvens fredningsområde har fem yrkesfiskare platser för fiske med fasta redskap och i Skellefteälvens terminalfiskeområde fiskar ett fåtal yrkesfiskare.

I Ljungans fredningsområde fiskar ett fåtal yrkesfiskare efter strömming med nät och i Kalix älvs fredningsområde ca tio yrkesfiskare med fasta redskap efter lax, sik och strömming.

Fiske efter harr bedrivs inte av yrkesfisket även om enstaka harrar fångas som bifångst i annat fiske. Fiske efter harr bedrivs framförallt som ett fritidsfiske.

4. Uppgifter om vilka kostnadsmässiga och andra konsekvenser regleringen medför och en jämförelse av konsekvenserna för de övervägda regleringsalternativen

Eftersom förslaget till fördelning av laxkvoten mellan område 30 och 31 följer principerna för de senaste årens fördelning är bedömningen att de kostnadsmässiga konsekvenserna för yrkesfisket inte förändras. Den största skillnaden blir att de yrkesfiskare som fiskar inom Umeälvens fredningsområde och Skellefteälvens terminalfiskeområde bedöms få ett bättre ekonomiskt utbyte av sitt fiske 2023 än 2022.

Bedömningen är vidare att förslaget om ändrade bestämmelser för fisket i fredningsområdet utanför Ljungan innebär ökade möjligheter till yrkesfiske efter bl.a. strömming. Förslaget bedöms

även innebära minskade kostnader eftersom gångtider från hamn till en del fiskeplatser blir kortare när även fiske med nät efter strömning kan ske inom fredningsområdet.

För yrkesfisket i Kalixområdet är bedömningen att förslaget innebär minskade administrativa kostnader eftersom tillstånd för fiske behöver sökas av yrkesfisket i mindre omfattning än tidigare.

5. Uppgifter om de bemyndiganden som myndighetens beslutanderätt grundar sig på

Havs- och vattenmyndigheten har enligt 2 kap. 7 § förordningen (1994:1617) om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen bemyndigande att meddela föreskrifter om bl.a. förbud eller begränsning i användandet av fiskeredskap och yrkesfiskares uppgiftsskyldighet.

6. Bedömning av om regleringen överensstämmer med eller går utöver de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen

Den gemensamma fiskeripolitiken omfattar åtgärder för bevarande och förvaltning av levande marina akvatiska resurser, dvs. de akvatiska resurserna i haven. Medlemsstaterna ska bestämma hur deras nationellt tilldelade kvoter ska fördelas och därvid ta vissa hänsyn (se art. 16 i grundförordningen¹). Förslaget överensstämmer med dessa skyldigheter.

7. Bedömning av om särskilda hänsyn behöver tas när det gäller tidpunkten för ikraftträdande och om det finns behov av speciella informationsinsatser

De föreslagna bestämmelserna bör träda ikraft så snart som möjligt.

Yrkesfisket kommer att informeras genom fiskenytt. Särskilda informationsinsatser kommer att ske genom pressmeddelande och information på HaV:s web. Länsstyrelserna kommer uppmanas att sprida information genom sina informationskanaler.

B. Kommuner och landsting

Regleringen bedöms inte få effekter för kommuner eller landsting.

C. Företag

Regleringen bedöms få effekter av betydelse för företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt.

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1380/2013 av den 11 december 2013 om den gemensamma fiskeripolitiken, om ändring av rådets förordningar (EG) nr 1954/2003 och (EG) nr 1224/2009 och om upphävande av rådets förordningar (EG) nr 2371/2002 och (EG) nr 639/2004 och rådets beslut 2004/585/EG

1. *Beskrivning av antalet företag som berörs, vilka branscher företagen är verksamma i samt storleken på företagen.*

Strax under 100 yrkesfiskare berörs av förslaget. Företagen är normalt små företag men en eller ibland några anställda. Det är vanligt med säsongsanställda.

2. *Beskrivning av vilken tidsåtgång regleringen kan föra med sig för företagen och vad regleringen innebär för företagens administrativa kostnader*

Förslaget innebär en tidsbesparing för yrkesfisket inom Kalix älvs yttre fredningsområde. I övrigt har förslaget ingen påverkan.

3. *Beskrivning av vilka andra kostnader den föreslagna regleringen medför för företagen och vilka förändringar i verksamheten som företagen kan behöva vidta till följd av den föreslagna regleringen*

Förslaget innebär inte andra kostnader för företagen än de haft tidigare. Förslaget innebär möjlighet till förbättrad ekonomi för yrkesfisket i Sundsvallsområdet och Skellefteälvens terminalfiskeområde. Eftersom allt laxfiske sker på Sveriges laxkvot innebär ökade fiskemöjligheter för yrkesfisket i Umeälvens fredningsområde och Skellefteälvens terminalfiskeområde motsvarande mindre fiskemöjlighet för övriga yrkesfiskare. Eftersom denna minskade fiskemöjlighet ska slås ut på närmare 100 yrkesfiskare blir effekten inte betydande för var och en av dessa.

4. *Beskrivning av i vilken utsträckning regleringen kan komma att påverka konkurrensförhållandena för företagen*

En fördelning av laxkvoten mellan område 30 och 31 samt övriga föreslagna bestämmelser påverkar konkurrensförhållandena mellan yrkesfiskarna. Effekterna av förslagen för år 2023 bedöms dock vara snarlika 2022 års reglering. I övrigt bedöms inte förslagen påverka konkurrensförhållandet.

5. *Beskrivning av hur regleringen i andra avseenden kan komma att påverka företagen*

Regleringen bedöms i övrigt främja det för yrkesfisket viktiga fisket efter sik under slutet av juli till september. Utöver siken har sikrommen som tas tillvara i detta fiske ett högt värde för yrkesfisket.

6. *Beskrivning av om särskilda hänsyn behöver tas till små företag vid reglernas utformning*

Samtliga företag är små vilket har beaktats.

D. Samråd

HaV har under beredningen av ärendet arrangerat ett särskilt samråd för yrkesfisket i Norrland. Detta hölls i Umeå den 15 februari 2023. Ett 30-tal yrkesfiskare deltog på kuststräckan från Gävleborgs län till Norrbottens län. HaV har också deltagit på ett informations- och samrådsmöte för yrkesfisket i Norrbotten, som Länsstyrelsen i anordnade den 31 mars 2023. HaV har på dessa möten informerat om översynen av bestämmelser för fiske i FIFS 2004:25 och FIFS 2004:36 samt inhämtat yrkesfiskets synpunkter. På dessa möten deltog också berörda länsstyrelser, Kustbevakningen och Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för akvatiska resurser.

E. Kontaktperson

Håkan Carlstrand, Fiskeregleringsenheten, tfn. 010-698 62 40, eller
Jens Persson, Fiskeregleringsenheten, tfn. 010-698 63 54

För frågor gällande laxvot och fiskestopp:

Jarl Engquist, Fiskeriuppföljningsenheten, tfn. 010-698 62 05